

COVID 19:
Lockdown και επιπτώσεις στην
εγκληματικότητα στην Ε.Ε.

ΑΣΦΑΛΕΙΑ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τριαντάφυλλος ΚΑΡΑΤΡΑΝΤΟΣ

Ερευνητής, ΕΛΙΑΜΕΠ

COVID 19: Lockdown και επιπτώσεις στην εγκληματικότητα στην Ε.Ε.

Copyright © 2020 | All Rights Reserved
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ)
Βασιλίσσης Σοφίας 49, 10676, Αθήνα
Τηλ.: 210 7257 110 | Fax: 210 7257 114 | www.eliamep.gr | eliamep@eliamep.gr

Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν υιοθετεί ως ίδρυμα πολιτικές θέσεις. Καταβάλλει μάλιστα προσπάθεια να παρουσιάζονται στα πλαίσια των εκδηλώσεών του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Υπό το πρίσμα αυτό, οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται στις σειρές του θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους συγγραφείς και να μην θεωρείται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του Ιδρύματος.

Τριαντάφυλλος ΚΑΡΑΤΡΑΝΤΟΣ Ερευνητής, ΕΛΙΑΜΕΠ

Περίληψη

- Η πανδημία του COVID-19 προκάλεσε σημαντικές επιπτώσεις και στον τομέα της ασφάλειας. Η λήψη περιοριστικών μέτρων για τη διαχείριση της πανδημίας επηρέασε και την κατάσταση της εγκληματικότητας στα κράτη-μέλη της Ε.Ε.
- Οι εγκληματικές ομάδες εμφάνισαν προσαρμοστικότητα και ευελιξία στην αλλαγή χρήσης εγκληματικών μεθόδων, με μεγάλη έμφαση στην παράνομη δραστηριότητα στο διαδίκτυο.
- Οι κυριότερες αλλαγές αφορούσαν το κυβερνοέγκλημα, τα πλαστά και παραποιημένα προϊόντα, αλλά και διάφορες απάτες που σχετίζονται με τα εγκλήματα κατά της περιουσίας.
- Ιδιαίτερως ανησυχητική ήταν η αύξηση της ζήτησης, αλλά και της προσφοράς και ως εκ τούτου και της διάθεσης πορνογραφικού υλικού ανηλίκων, καθώς και της live κακοποίησης παιδιών.
- Λόγω περιορισμένων αποθεμάτων εντάθηκαν οι βίαιες συγκρούσεις μεταξύ συμμοριών εμπορίας ναρκωτικών και αυξήθηκε η τιμή των ουσιών.
- Υπήρξε συστηματική προσπάθεια εξαπάτησης ηλικιωμένων ανθρώπων, κυρίως μέσω απατεώνων που προσποιούνται τους κρατικούς υπαλλήλους.
- Οι αντεγκληματικές πολιτικές των κρατών πρέπει να έχουν το στοιχείο της ευελιξίας και τη δυνατότητα προσαρμογής στις αλλαγές που μπορούν να φέρουν κρίσεις, όπως η πανδημία.
- Σκόπιμη είναι η ενίσχυση της συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα και κυρίως με τους παρόχους ίντερνετ για την ενίσχυση της ασφάλειας των συναλλαγών στο διαδίκτυο.
- Σκόπιμη επίσης η κατάρτιση εξειδικευμένων Σχεδίων Δράσης για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης.

Εισαγωγή

“...είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον και σημαντικό να παρουσιαστεί μία εικόνα της εγκληματικότητας στην Ευρώπη, κατά την περίοδο του πρώτου lockdown.”

Η πανδημία του COVID- 19 προκάλεσε σημαντικές επιπτώσεις και στον τομέα της ασφάλειας. Οι αλλαγές στη λειτουργία των κρατών, αλλά και στην καθημερινότητα των πολιτών που έφερε η πανδημία και η λήψη περιοριστικών μέτρων για τη διαχείριση της, οδήγησαν στην εμφάνιση νέων απειλών και κινδύνων ή στη μετεξέλιξη ήδη υπαρχουσών, όπως συμβαίνει με την περίπτωση της εγκληματικότητας.

Αυτή την περίοδο, οι περισσότερες χώρες της Ε.Ε. βρίσκονται σε κατάσταση ολικών, μερικών ή και τοπικών lockdown. Όπως είναι αναμενόμενο, αυτή η νέα πραγματικότητα επηρεάζει σημαντικά τη λειτουργία των κρατών, του οικονομικού συστήματος, αλλά και την γενικότερη καθημερινότητα και τη ζωή των πολιτών. Εκ των πραγμάτων, αυτή η κατάσταση θα δημιουργήσει νέα δεδομένα και στην εγκληματικότητα. Για αυτό το λόγο είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον και σημαντικό να παρουσιαστεί μία εικόνα της εγκληματικότητας στην Ευρώπη, κατά την περίοδο του πρώτου lockdown. Εν συντομία, πρέπει να αναφερθεί πως οι εγκληματικές ομάδες εμφάνισαν προσαρμοστικότητα και ευελιξία στην αλλαγή χρήσης εγκληματικών μεθόδων, με μεγάλη έμφαση στην παράνομη δραστηριότητα στο διαδίκτυο.

Οι Βασικές Παράμετροι

Η εγκληματικότητα κατά την περίοδο του πρώτου lockdown επηρεάστηκε από τις παρακάτω βασικές παραμέτρους, οι οποίες, σε σημαντικό βαθμό, θα καθορίσουν την κατάσταση και κατά την περίοδο του δεύτερου lockdown.

“α) ευελιξία στο *modus operandi* των εγκληματικών οργανώσεων, β) αύξηση της καθημερινής δραστηριότητας στο διαδίκτυο, γ) ζήτηση ή έλλειψη συγκεκριμένων προϊόντων, δ) πληρωμές και οικονομικές συναλλαγές μέσω του διαδικτύου.”

- 1) ευελιξία στο *modus operandi* των εγκληματικών οργανώσεων,
- 2) αύξηση της καθημερινής δραστηριότητας στο διαδίκτυο,
- 3) ζήτηση ή έλλειψη συγκεκριμένων προϊόντων,
- 4) πληρωμές και οικονομικές συναλλαγές μέσω του διαδικτύου,
- 5) διείσδυση των εγκληματικών ομάδων στη νόμιμη οικονομική δραστηριότητα,
- 6) υποχρεωτική παραμονή και συμβίωση στο σπίτι για μεγάλο χρονικό διάστημα,
- 7) η πίεση, το στρες και η αίσθηση του αδιεξόδου,
- 8) οικονομική ύφεση και επιπτώσεις στον εργασιακό τομέα,
- 9) η άρνηση της πανδημίας και η υιοθέτηση θεωριών συνωμοσίας.

“...η εγκληματική δραστηριότητα την περίοδο του πρώτου lockdown χαρακτηρίστηκε από ευελιξία και γρήγορη προσαρμογή σε νέες ή εναλλακτικές εγκληματικές μεθόδους και διαδικασίες.”

Η Κατάσταση της Εγκληματικότητας

Τα στατιστικά στοιχεία, αλλά και οι εγκληματολογικές πληροφορίες που συγκεντρώνει η EUROPOL από τις αστυνομίες των κρατών- μελών της Ε.Ε. δείχνουν πως η εγκληματική δραστηριότητα την περίοδο του πρώτου lockdown χαρακτηρίστηκε από ευελιξία και γρήγορη προσαρμογή σε νέες ή εναλλακτικές εγκληματικές μεθόδους και διαδικασίες.

“Σημαντική παράμετρο αποτέλεσε η αύξηση της παραπληροφόρησης και των ψευδών ειδήσεων με αφορμή την πανδημία, καθώς και η αξιοποίηση της ως μέτρο προπαγάνδας από διάφορες εξτρεμιστικές ομάδες.”

“Στοχοποίηση πολιτών και οργανισμών με στόχο την απόσπαση προσωπικών δεδομένων και την χειραγώγηση των ηλεκτρονικών πληρωμών.”

“Παραπλανητικές εκστρατείες και αποστολές email-ιών παραποιώντας πρωτοβουλίες ενημέρωσης για την πανδημία.”

“Ραγδαία αύξηση της τιμής, η οποία στην περίπτωση των ουσιών κάνναβης έφτασε ακόμη και το 100%.”

Οι κυριότερες αλλαγές σε βραχυπρόθεσμο ορίζονται, τις πρώτες δηλαδή ημέρες του lockdown, αφορούσαν το κυβερνοέγκλημα, τα πλαστά και παραποιημένα προϊόντα, αλλά και διάφορες απάτες που σχετίζονται με τα εγκλήματα κατά της περιουσίας (διαρρήξεις σε αποθήκες, κλοπές υγειονομικού υλικού και τροφίμων κτλ.).

Σημαντική παράμετρο αποτέλεσε η αύξηση της παραπληροφόρησης και των ψευδών ειδήσεων με αφορμή την πανδημία, καθώς και η αξιοποίηση της ως μέτρο προπαγάνδας από διάφορες εξτρεμιστικές ομάδες.

Οι κυβερνοεγκληματίες απέδειξαν πως είχαν τη δυνατότητα, αλλά και τα εργαλεία άμεσης προσαρμογής στις νέες συνθήκες που δημιούργησε το lockdown, για αυτό και από την πρώτη στιγμή κατεγράφησαν νέες και εξελιγμένες επιθέσεις. Πρέπει να σημειωθεί πως υπήρξε επίσης μία εκτεταμένη διαδικασία στρατολόγησης νέων εγκληματιών, ώστε να πραγματοποιηθούν μεγάλες και συντονισμένες διαδικτυακές επιθέσεις. Από πλευράς μεθοδολογίας επίθεσης υπήρξε περιορισμός της χρονικής διάρκειας των διαφορετικών φάσεων των επιθέσεων.

Ιδιαίτερως ανησυχητική ήταν η αύξηση της ζήτησης, αλλά και της προσφοράς και ως εκ τούτου και της διάθεσης πορνογραφικού υλικού ανηλίκων, καθώς και της live κακοποίησης παιδιών. Σε αυτή την αρνητική εξέλιξη συνέβαλε και ο μεγαλύτερος χρόνος που αφιέρωσαν τα παιδιά στο διαδίκτυο, κατά τη διάρκεια των περιοριστικών μέτρων.

Ειδικότερα, μπορούμε να χωρίσουμε την κατάσταση της εγκληματικότητας κατά την περίοδο του lockdown στις ακόλουθες κατηγορίες:

Κυβερνοέγκλημα- Κυβερνοεπιθέσεις

Επιθέσεις σε πρωτοβουλίες συγκέντρωσης χρημάτων για την πανδημία.

Επιθέσεις σε οργανισμούς και επιχειρήσεις υγείας.

Στοχοποίηση πολιτών και οργανισμών με στόχο την απόσπαση προσωπικών δεδομένων και την χειραγώγηση των ηλεκτρονικών πληρωμών.

Παραπλανητικές εκστρατείες και αποστολές email-ιών παραποιώντας πρωτοβουλίες ενημέρωσης για την πανδημία.

Επιθέσεις σε επιχειρήσεις, λόγω και της τρωτότητα από το μέτρο της τηλεργασίας.

Εμπόριο Ναρκωτικών Ουσιών

Λόγω περιορισμένων αποθεμάτων εντάθηκαν οι βίαιες συγκρούσεις μεταξύ συμμοριών εμπορίας. Είναι χαρακτηριστικό πως στη Γαλλία παρατηρήθηκαν ιδιαίτερα βίαιες συγκρούσεις ανταγωνιστικών συμμοριών, ακόμη και μέσα στις φυλακές.

Ραγδαία αύξηση της τιμής, η οποία στην περίπτωση των ουσιών κάνναβης έφτασε ακόμη και το 100%.

Κυκλοφόρησαν ουσίες νοθευμένες και χαμηλής ποιότητας, οι οποίες είχαν σημαντικές επιπτώσεις στην υγεία των χρηστών.

Παρατηρήθηκε διακίνηση με την αποστολή δεμάτων μέσω τελωνείων.

Διάφορες Εγκληματικές Δραστηριότητες

Αύξηση στις κλοπές μεταφορικών μέσων, καθώς και συσκευών gps από αυτοκίνητα.

“...αύξηση της ζήτησης λαθραίων τσιγάρων και προϊόντων καπνού. Κάτι που οδήγησε και σε αύξηση της τιμής των προϊόντων.”

Παρά την μείωση του διασυνοριακού παράνομου εμπορίου λαθραίων τσιγάρων υπήρξε αύξηση της ζήτησης λαθραίων τσιγάρων και προϊόντων καπνού. Κάτι που οδήγησε και σε αύξηση της τιμής των προϊόντων. Η μεταφορά των λαθραίων προϊόντων έγινε κυρίως μέσω φορτίων από τη θαλάσσια οδό. Αξίζει να σημειωθεί πως οι Βαλτικές χώρες ανέφεραν τη χρήση drones για τη μεταφορά λαθραίων τσιγάρων από τα ανατολικά εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε.

Αυξήθηκε η ζήτηση για παραποιημένα προϊόντα και προϊόντα απομίμησης, ιδιαίτερα μιας και λόγω των οικονομικών επιπτώσεων μειώθηκε η αγοραστική ικανότητα των καταναλωτών.

Αυξήθηκαν οι διαρρήξεις σε εκκλησίες, μουσεία, αλλά και κλειστά καταστήματα, όπως είναι τα κοσμηματοπωλεία.

Παράτυπη Μετανάστευση

“Οι ακροδεξιές εξτρεμιστικές οργανώσεις στοχοποίησαν μειονότητες, αλλά και μεταναστευτικές κοινότητες ως υπεύθυνες για την έξαρση και τη διάδοση της πανδημίας.”

Υπήρξε εκτεταμένη διάδοση ψευδών ειδήσεων από τα κυκλώματα της οργανωμένης διακίνησης, σχετικά με την κατάσταση και τα μέτρα για την πανδημία στην Ε.Ε., με σκοπό να κινητοποιήσουν το ενδιαφέρον των παράνομων μεταναστών να προσπαθήσουν να ταξιδέψουν προς την Ευρώπη. Συγκεκριμένα, η παραπληροφόρηση εστίαζε στην υποτιθέμενη παροχή υπηκοότητας σε Αφρικανούς μετανάστες, με στόχο να μειωθεί ο πληθυσμός στις δομές φιλοξενίας.

Στην Ιταλία παρατηρήθηκε η αύξηση περιστατικών με μετανάστες να προσπαθούν να ταξιδέψουν μόνοι τους, χρησιμοποιώντας αυτοσχέδια μέσα.

Ριζοσπαστικοποίηση- Εξτρεμισμός

Οι ακροαριστερές, αναρχικές, αντικαπιταλιστικές και περιβαλλοντικές εξτρεμιστικές οργανώσεις ενσωμάτωσαν στα αφηγήματα και στην προπαγάνδα τους την κριτική κατά των κοινωνικών δομών, του καπιταλιστικού οικονομικού συστήματος και των κυβερνήσεων, σχετικά με τη διαχείριση των διαφόρων επιπτώσεων της πανδημίας.

Οι ακροδεξιές εξτρεμιστικές οργανώσεις στοχοποίησαν μειονότητες, αλλά και μεταναστευτικές κοινότητες ως υπεύθυνες για την έξαρση και τη διάδοση της πανδημίας. Σε αρκετές περιπτώσεις παρατηρήθηκαν βίαιες επιθέσεις και καταστροφές περιουσιών και σπιτιών μειονοτήτων με σκοπό να προκληθούν φυλετικές συγκρούσεις για να ενισχυθεί η άκρα δεξιά.

“Αυξήθηκε η κοινωνική κινητοποίηση στο διαδίκτυο, όπου εξτρεμιστικές και ακραίες ομάδες αξιοποίησαν την πανδημία για να ενισχύσουν τη δικτύωση, την παρουσία τους, αλλά και την στρατολόγηση νέων μελών.”

Υπήρξε έντονη τάση ριζοσπαστικοποίησης και εξτρεμισμού με αφορμή τα δίκτυα 5G, τα οποία έχουν στοχοποιηθεί για την πανδημία. Αξίζει να σημειωθεί πως πραγματοποιήθηκαν περίπου 60 επιθέσεις και απόπειρες επιθέσεων σε υποδομές 5G στην Ολλανδία, το Βέλγιο και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Αυξήθηκε η κοινωνική κινητοποίηση στο διαδίκτυο, όπου εξτρεμιστικές και ακραίες ομάδες αξιοποίησαν την πανδημία για να ενισχύσουν τη δικτύωση, την παρουσία τους, αλλά και την στρατολόγηση νέων μελών. Επίσης, το ζήτημα της πανδημίας

“Υπήρξαν πολλές καταγγελίες στις ειδικές τηλεφωνικές γραμμές, καθώς και στις γραμμές ψυχολογικής υποστήριξης παιδιών για περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά ανηλίκων.”

“Υπήρξε εκτεταμένη εμπορία αντιγραμμένων και παραποιημένων προϊόντων στον τομέα της υγείας και κυρίως των μασκών.”

“...οι αντεγκληματικές πολιτικές των κρατών [πρέπει] να έχουν το στοιχείο της ευελιξίας και τη δυνατότητα προσαρμογής στις αλλαγές που μπορούν να φέρουν κρίσεις, όπως η πανδημία.”

λειτουργήσει και ως συνδετικός κρίκος σε παγκόσμιο, αλλά και περιφερειακό επίπεδο για αυτές τις ομάδες.

Οι τζιχαντιστικές οργανώσεις αύξησαν την παρουσία τους στο διαδίκτυο.

Ενδοοικογενειακή Βία και Σεξουαλική Κακοποίηση Ανηλίκων

Υπήρξαν πολλές καταγγελίες στις ειδικές τηλεφωνικές γραμμές, καθώς και στις γραμμές ψυχολογικής υποστήριξης παιδιών για περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά ανηλίκων.

Υπάρχει αύξηση στη ζήτηση υλικού παιδικής πορνογραφίας και κακοποίησης ανηλίκων στο διαδίκτυο, καθώς και προσπαθειών εμπλοκής στην σεξουαλική εκμετάλλευση ανηλίκων στο διαδίκτυο.

Εγκληματικότητα στους Τομείς της Υγείας και της Υγιεινής

Λόγω των περιοριστικών μέτρων και της μη λειτουργίας ορισμένων εξειδικευμένων κέντρων διαχείρισης ιατρικών αποβλήτων, έχει αυξηθεί η εμπλοκή των δικτύων του οργανωμένου εγκλήματος στην παράνομη διακίνηση και αποθήκευσή τους.

Υπήρξε εκτεταμένη εμπορία αντιγραμμένων και παραποιημένων προϊόντων στον τομέα της υγείας και κυρίως των μασκών.

Υπάρχει ανησυχία και για την κυκλοφορία παραποιημένων εμβολίων κατά της πανδημίας.

Αυξήθηκαν οι διαρρήξεις, οι κλοπές και οι ληστείες σε αποθήκες με φάρμακα, αναλώσιμα υγείας και είδη προστασίας και υγιεινής.

Υπήρξε συστηματική προσπάθεια εξαπάτησης ηλικιωμένων ανθρώπων, κυρίως μέσω απατεώνων που προσποιούνται τους κρατικούς υπαλλήλους.

Προτάσεις Πολιτικής

Οι νέες τάσεις της εγκληματικότητας την περίοδο του πρώτου lockdown ανέδειξαν πως τα δίκτυα του οργανωμένου εγκλήματος έχουν τη δυνατότητα να προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα και να εξελίσσουν το *modus operandi*. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που πρέπει και οι αντεγκληματικές πολιτικές των κρατών να έχουν το στοιχείο της ευελιξίας και τη δυνατότητα προσαρμογής στις αλλαγές που μπορούν να φέρουν κρίσεις, όπως η πανδημία. Ουσιαστικά, αναφερόμαστε στη λεγόμενη έξυπνη αστυνόμευση, η οποία δίνει έμφαση στην αντιμετώπιση της εγκληματικότητας στο διαδίκτυο, αλλά και στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην αστυνόμευση, όπως είναι η τεχνητή νοημοσύνη, ειδικά στον τομέα της συλλογής πληροφοριών. Παράλληλα, είναι απαραίτητο να ενταθεί η διεθνής αστυνομική συνεργασία, κυρίως στον τομέα της ανταλλαγής πληροφοριών.

- Ενίσχυση της συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα και κυρίως με τους παρόχους ίντερνετ για την ενίσχυση της ασφάλειας των συναλλαγών στο διαδίκτυο.

“Ενίσχυση της συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα και κυρίως με τους παρόχους ίντερνετ για την ενίσχυση της ασφάλειας των συναλλαγών στο διαδίκτυο.”

- Κατάρτιση εξειδικευμένων Σχεδίων Δράσης για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης και των επιπτώσεων της στον τομέα της ασφάλειας των πολιτών.
- Εκπόνηση Εθνικής Στρατηγικής για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών.
- Ενίσχυση των κοινών δι-υπηρεσιακών δράσεων για την αντιμετώπιση των νέων τάσεων στο παρεμπόριο.
- Διαρκής εκστρατεία ενημέρωσης των πολιτών για τους κινδύνους από το έγκλημα και την απάτη στο διαδίκτυο.
- Αξιοποίηση δεικτών εκτίμησης κινδύνου για την ενδοοικογενειακή βία.
- Χρήση αλγορίθμων και τεχνητής νοημοσύνης για την επιτήρηση της δραστηριότητας των εξτρεμιστικών ομάδων στο διαδίκτυο.

Πηγές:

- EMCDDA, special report: COVID-19 and drugs – Drug supply via darknet markets, May 2020
- EUROPOL, Beyond the pandemic- what will the criminal landscape look like after Covid-19?, April 2020.